

Tento výukový materiál byl vytvořen a financován v rámci programu OPVK projektu "Rovné příležitosti ve výuce pro všechny" registrační číslo projektu-CZ 1.07/1.2.05/03.0010

X 3-6:32

Název: technologie výroby základních materiálů ze dřeva a na bázi dřeva
Téma: výroba překližovaných desek
Předmět: technologie
Ročník: 1. truhlářská výroba
Klíčová slova: laťovka, překližka, bideska, recoflex, UF lepidlo
Autor: Vladimír Šťastný
Škola: SOU Hluboš

10 3-21:18

1. VÝROBA PŘEKLIŽOVANÝCH MATERIÁLŮ

<http://www.youtube.com/watch?v=94oVX0MuAnE&feature=related>
<http://www.youtube.com/watch?v=T5oLmWSYP3E&feature=related>

XII 31-15:04

1.1 Charakteristika výroby a základní pojmy

Překližované materiály nacházejí a stále nacházejí široké možnosti uplatnění

nábytkářský průmysl- nevodovzdorné překližky.
stavebnictví na bednění-vodovzdorné překližky

Charakteristickým znakem výroby překližek je nerovnoměrné zastoupení kapacit v jednotlivých oblastech světa.

XII 31-15:07

Základní pojmy

Překližovaná deska je deska se vzájemně slepenými vrstvami, přičemž směr vláken sousedních vrstev je navzájem kolmý. Vnější a vnitřní vrstvy na obou stranách jsou vzhledem ke středové vrstvě symetricky uspořádány.

Překližka je překližovaná deska, jejíž všechny vrstvy sestávají z dřív uspořádaných rovinně s rovinnou deskou.

Překližovačka je dřívový list, který vytváří plášť překližky.

Vložka je vnitřní vrstva, jejíž vlákna jsou kolmá na směr vláken vnější vrstvy.

Střed je střední vnitřní vrstva, jejíž vlákninou rovinně s vláknou vnější vrstvy.

Jádrová deska je překližovaná deska s jednou středovou vrstvou.

Laťovka je jádrová deska se středovou vrstvou z latí o šířce 7 až 30 mm. Laťky mohou nebo nemusí být vzájemně slepeny.

Dýchovka je jádrová deska, jejíž středová vrstva je vyrobena z dřív o tloušťce 7 mm a menší. Dřívky jsou uloženy na hranách a jsou všechny nebo jejich většina vzájemně slepeny.

Vrstvené lisované dřevo je druhem překližovaného materiálu vyrobeného z většího počtu dřív lisovaných při vysoké teplotě a vysokém tlaku s použitím syntetických lepidel.

Voitinová deska je deska, jejíž střed je tvořen rámem uvnitř vyplněným voitinou z papíru nebo nanesených písků tvrdé DVD. Střed je oboustranně opláštěván tvrdou DVD deskou.

XII 31-15:08

Klasifikace překližovaných desek

Podle konstrukce:

- překližky - truhlářské, stavební, obalové, letecké, desky z vrstveného lisovaného dřeva apod., .
- jádrové desky - laťovky, dýchovky,
- složené desky - např. voitinové desky, velitové desky.

Podle použití:

- ve venkovním prostředí (nekryté),
- ve venkovním prostředí (zakryté),
- ve vnitřním suchém prostředí.

XII 31-15:08

Při konstrukci překližek je nutné dodržovat pravidlo **symetrie**:
 - Na každou stranu od centrální osy symetrie překližky musí být stejný počet vrstev dřív.

Nedodržení pravidla symetrie mohou vzniknout různé vady, zejména borcení, příp. porušení překližky.

Technická specifikace

10 9-10:20

Z listnatých dřevin zejména **buk, bříza, olše a topol**,
 v tloušťkách **1,2; 1,8; 2,0; 3,0 a 3,5 mm**.

Z jehličnatých dřevin **smrk, jedle, borovice**, tloušťkách **1,8; 2,0; 2,5; 3,0; 3,5 a 4,0 mm**,
 a užívají se především jako vložky nebo na výrobu vodovzdorných překližek.

Překližky se vyrábí v běžných tloušťkách 3, 4, 5 a 6 mm - třívrstvé, v tloušťkách 6, 8, 9, 10, 12, 15 až 40 mm jako pěti a vícevrstvé. Letecké překližky se vyrábí v tloušťkách od 0,8 mm.

Překližky se vyrábí jako

- podélné - mají směr vláken povrchových dřív shodný s delší stranou desky
- příčné - směr vláken povrchových dřív je rovnoběžný s kratší stranou desky.

XII 31-15:16

Běžné rozměry podélných překližek:
 - základní délka: 1 830, 2 200, 2 400, 2 440 a 2 500 mm,
 - základní šířka: 1 220, 1 250 mm.

Běžné rozměry příčných překližek:
 - základní délka: 1 220 a 1 250 mm,
 - základní šířka: 1 830, 2 200, 2 440 a 2 500 mm.

Vyrábí se i jiné formáty, např. vodovzdorné překližky pro stavebnictví a letecké překližky mají formát 1 200 x 1 200 mm.

XII 31-15:17

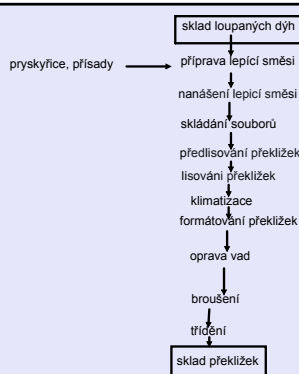

schéma výroby překližek

XII 31-15:09

1.2 Lepicí směsi

Kvalita překližek závisí na **druhu a jakosti používaného lepidla**.

Močovinoformaldehydová (UF) lepidla jsou v současnosti nejpoužívanější a nejrozšířenější lepidla na dřevo.

Fenolformaldehydová lepidla (PF) Poskytují pevné lepené spoje, pružné, odolné proti horké vodě, povětrnostním podmínkám, mikroorganismům, proti většině rozpouštědel a stárnutí.

Technická specifikace

Příklad složení lepicí směsi UF lepidla pro výrobu překližek s předlisováním:

- 100 hmotnostních dílů lepidla,
- 31 - 38 hmotnostních dílů technické mouky,
- 24 - 28 hmotnostních dílů vody,
- 6 - 7 hmotnostních dílů tvrdidla.

Technická specifikace

XII 31-15:17

XII 31-15:18

1.3 Nanášení lepicích směsí válcovými nanašečkami

Nejrozšířenějším způsobem nanášení lepidla je **válcovými nanašečkami**. Princip je založen na kontaktním přenesení lepidlové vrstvy, která ulpěla na povrchu dvou otáčejících se nanašecích válců, na povrch dýhy pohybující se mezi nimi.

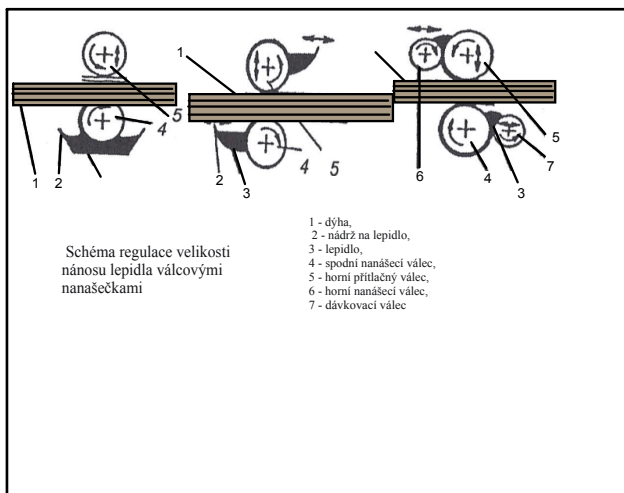
XII 31-15:18

1.4 Skládání souborů

se provádí:

- ručně
- mechanicky.

XII 31-15:18

XII 31-15:20

Při mechanizovaném skládání souborů je možné využívat:

- vakuový překladač
- pásový překladač
- vozík s vyhazovacím transportérem
- vidlicový překladač.

Mechanizované linky skládání souborů jsou propojeny s předlisováním a vlastním lisováním překlízek.

XII 31-15:21

1.5 Předlisování překlízek

se rozumí stlačení dýhových souborů téměř na konečnou tloušťku bez toho, že dojde ke konečnému vytvrnutí lepidla.

provádí za studena!

Parametry předlisování:

- 1. doba od nanesení lepidla po předlisování je pro UF lepidla 20 až 30 min a pro PF lepidla 10 až 30 min.
- 2. čas předlisování má rozmezí 10 až 15 min.
- 3. tlak předlisování pro UF lepidla se pohybuje od 1,18 do 1,37 MPa a pro PF lepidla od 0,97 do 1,37 MPa.

XII 31-15:22

XII 31-15:22

1.6 Lisování překližek

1.6.1 Základní parametry při lisování překližek

Základními parametry lisování jsou:

- doba vkládání do lisu
- lisovací doba
- lisovací teplota
- lisovací tlak

XII 31-15:22

Doba vkládání do lisu - je doba, která uplyne od vložení prvního souboru až po vyvození lisovacího tlaku.

Lisovací doba. Lisovací doba závisí na druhu dřeviny, počtu vrstev, tloušťce lepeného souboru, teplotě lisovacích desek, velikosti lisovacího tlaku, velikosti nánosu a druhu lepicí směsi.

V praxi je používán málo přesný, ale rozšířený způsob, vycházející ze základní doby potřebné na vytvrzení lepidla, a to 1 až 3 minuty +1 minuta na každý mm tloušťky souboru (včetně lisovacích plechů) do nejvzdálenější vrstvy lepidla od lisovacích desek.

XII 31-15:23

Lisovací teplota. Lisovací teplota je fyzikální veličina, která stanovuje vytvoření potřebných podmínek pro chemickou reakci lepidla v lepeném spoji.

Lisovací tlak. Pro vytvoření kontaktu lepených ploch s lepidlem je nutné vyvodit dostatečně velký tlak.

V praxi se používají tyto lisovací tlaky:

lisování za studena 0,7 až 1,4 MPa,

lisování za tepla:

- celobukové překližky 1,8 až 2,0 MPa,
- bukové překližky 1,2 až 1,4 MPa,
- s jehličnatými vložkami
- jehličnaté překližky 1,0 až 1,3 MPa,
- laťovky 0,8 až 1,0 MPa,
- voštinové desky 0,5 MPa,
- vrstvené dřevo 2,0 až 15,0 MPa.

XII 31-15:23

XII 31-15:23

1.6.2 Zařízení na lisování překližek

V překližkárenské výrobě se používají:

- etážové hydraulické lisy
- jednoetážové hydraulické lisy

Lisovacím nástrojem jsou desky vyhříváné párou, horkou vodou, olejem nebo elektricky.

Lisy mohou pracovat kontinuálně nebo diskontinuálně.

Plnění a vyprazdňování lisu může být prováděno ručně nebo mechanicky.

1. Ruční plnění a vyprazdňování lisu

2. Mechanizované plnění a vyprazdňování víceetážového lisu

XII 31-15:24

IX 29-10:02

Jednoetážové hydraulické lisy jsou **diskontinuální jednoetážové** a **kontinuální jednoetážové**.

Diskontinuální jednoetážové hydraulické lisy mají různé způsoby plnění a vyprazdňování, které se může zajišťovat pomocí pohyblivého vozíku se stojanem nebo pomocí pásu. Výhodou jednoetážových lisů je jejich jednoduchost, odpadá plnicí a vyprazdňovací zařízení.

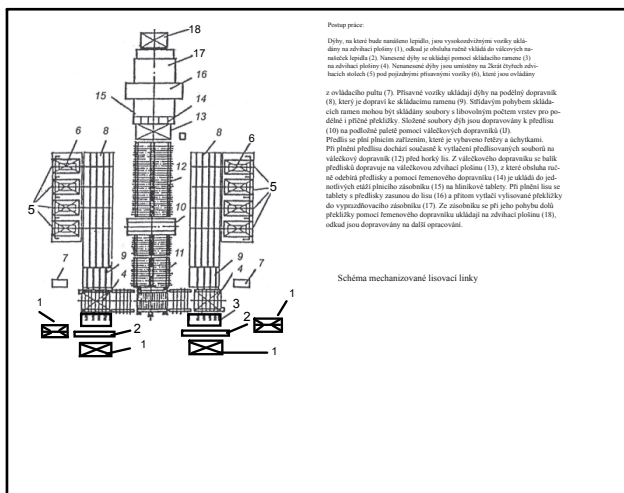
Kontinuální jednoetážové lisy mají lisovací plochy vytvořeny dvěma nad sebou umístěnými dopravními pásy. Oba pásy procházejí přes snižující se lisovací část s vyhřívacími tělesy. Nastavení vzdálenosti mezi pásy, a tím i vytvoření požadovaného tlaku zabezpečují přítlačné válce, které jsou připevněny na nosné konstrukci.

XII 31-15:24

U hydraulických lisů s vysokofrekvenčním ohřevem jsou překlíčky při lisování vyhřívány vysokofrekvenčním proudem. Výhodou tohoto způsobu je rovnoměrné zahřívání předlisků a kratší doba lepení než při jiném ohřevu.

Linky na lisování překlíček. Pracoviště, na nichž se provádí operace nanašení lepicích směsí, skládání souborů, předlisování a lisování, mohou být spojeny do uzlu nebo lisovací linky. Schéma lisovací linky s mechanizovaným skládáním souborů je na obrázku.

XII 31-15:25

XII 31-15:25

1.7 Úprava odolnosti překlíček

Úpravu lze provádět dvěma způsoby:

- úprava vlastního konstrukčního materiálu,
- úprava lepidel a povrchových fólií.

XII 31-15:27

1.8 Formátování překlíček

Formátováním překlíček se rozumí jejich ořezání na jmenovitý rozměr, případně jejich další rozřezání na stanovené přířezy. Formátování je prováděno jedním, dvěma nebo více pilovými kotouči.

XII 31-15:27

1.9 Oprava překlíček

Malé vady, např. malé trhliny, malé otvory po suchích apod., se opravují tmelením.

XII 31-15:28

1.10 Broušení překližek

Broušením překližek se docílí egalizace tloušťky, zablazení nerovností na povrchu a odstranění výrobních vad (nečistoty, drsnost, převyšující tmel apod.).

Broušení překližek se provádí na:

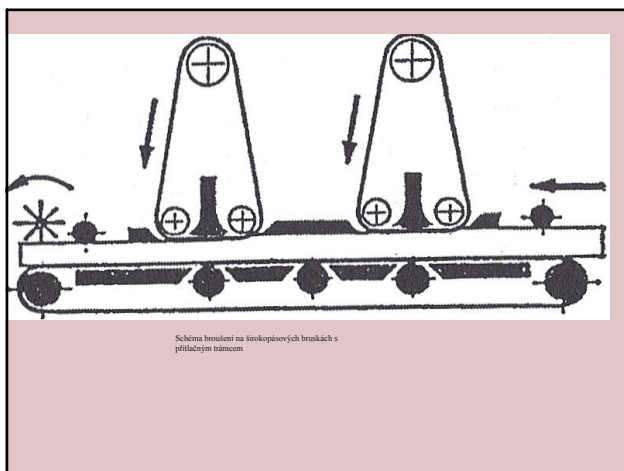
- válcových
- širokopásových bruskách

XII 31-15:28

Na širokopásových bruskách se používají dva způsoby broušení:

- kontaktním válcem,
- přítlačným trámecem.

XII 31-15:28

XII 31-15:29

1.11 Třídění a skladování překližek

Třídí se buď podle příslušných norem, nebo podle technických podmínek.

Třídění se provádí ručně nebo mechanicky na třídících linkách.

Vyříděné a označené překližky se skladují v hraních do výšky 1,8 až 2 m.

Překližky se mají skladovat ve vodorovné poloze, nemají se stavět na hranu ani opírat. Hráň má být u jakostnějších překližek zakryta a zatížena.

XII 31-15:30

1.12 Vodovzdorné překližky

Vodovzdorné překližky se ve velkém množství vyrábí z jehličnatých dřevin.

Třivrstvé a pěťivrstvé se lisují tlakem 1 MPa, u překližek sedmi, devíti a jedenáctivrstvéch se polovinu lisovací doby lisuje tlakem 1,2 MPa, druhou polovinu minus 1 minuta tlakem 0,8 MPa, a poslední minuta tlakem 0,4 MPa.

Povrch vodovzdorných překližek může být upraven fenolickou fólií.

XII 31-15:31

1.13 Výroba laťovek

1.13.1 Druhy laťovek

Rozdělení laťovek podle konstrukce:

- laťovky třívrstvé, u nichž je střed klížen z každé strany jednou vrstvou dýh,
- laťovky pěťivrstvé, u nichž je střed pře klížen z každé strany dvěma vrstvami dýh, přičemž platí, že směr vláken sousedních vrstev je kolmý,
- laťovky zdvojené jsou pětkrát lepené laťovky, přičemž sousední dýhy mají směr vláken rovnoběžný a se směrem vláken latek svírají úhel 90°.

Podle směru vláken překližovačky se rozdělují laťovky takto:

- laťovky podélné, které jsou zpravidla 5x přelepené, směr vláken překližovačky je shodný s délkou laťovky,
- laťovky příčné jsou 3x nebo 5x lepené, směr vláken překližovačky je rovnoběžný se šířkou laťovky.

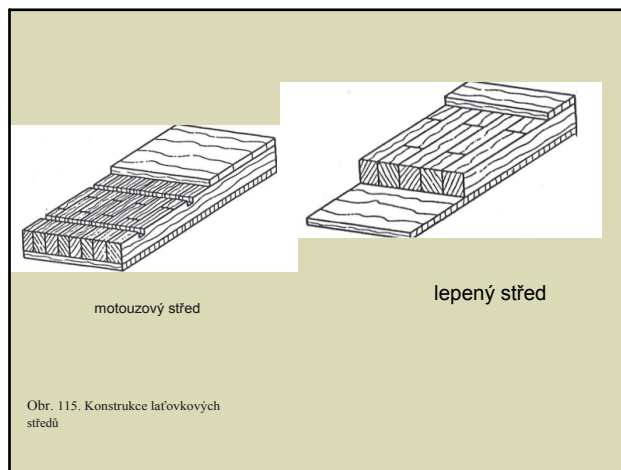
XII 31-15:31

Podle konstrukce středu se laťovky dělí takto:

- laťovky s motouzovým středem, který je vyroben z bočního smrkového nebo jedlového řeziva,
- laťovky s lepeným středem, kde jsou laťovkové středy vyrobeny buď rozřezáním bloků slepených, ofrézovaných desek, případně spárovek řezem vedeným z čelní strany bloku podél vláken, nebo z jednotlivých laťek, spojených k sobě lepidlem,
- laťovky se středem z dýh (tyčinkovým), kde je střed vyroben rozřezáním bloku na sebe slepených dýh (dýhovka),
- laťovky se středem spojeným umělým vláknem, kdy je střed převázán vláknem, které se v horkém lisu rozpustí.

Podle odolnosti proti působení vlhkosti a vody se dělí laťovky takto:

- laťovky nevodovzdorné,
- laťovky vodovzdorné.

XII 31-15:36

XII 31-15:36

Technologický postup výroby laťovek:

- výroba dýh,
- výroba laťovkových středů,
- nanášení lepidla a lepení,
- dokončování laťovek.

1.13.2 Výroba laťovkových středů

Výroba laťovkových středů spojených motouzem. Motouzové laťovkové středy se vyrábí z bočního řeziva vysušeného na vlhkost 8 až 10 %. Tloušťka řeziva bývá obvykle 24 mm. Řezivo je nejdříve ofrézováno z obou ploch na šířku laťek a potom se rozřezává na vícelisté kotoučové pile na laťky o tloušťce 8 až 22 mm. Řezané plochy se dále neopravávají. Aby byl povrch hladký, musí se používat kotoučové pily s velmi přesnou vzdáleností mezi jednotlivými kotouči a tloušťková tolerance nemá převyšovat $\pm 0,2$ mm.

10 9-10:43

XII 31-15:38

Výroba laťovkových lepených středů. Laťovkové lepené středy lze vyrábět blokovým způsobem nebo z laťek vzájemně slepených. Výroba středů z laťek vzájemně slepených patří k nejprogressivnějším. Výchozím materiálem pro jejich výrobu je smrkové nebo jedlové řezivo vysušené na vlhkost 6 až 8 %. Deskové řezivo se frézuje a rozřezává na několikavřetenových frézovacích a vícelistých kotoučových agregátech na laťky potřebné šířky. Nářezané laťky se třídí a vyřezávají se vadná místa. Na takto připravené laťky se nanáší na boční hrany lepidlo.

Výroba tyčinkových laťovkových středů. Laťovkové středy tyčinkové se vyrábí blokovým způsobem z loupáných jehličnatých dýh o tloušťce 3,6 mm. Přednosti laťovek z tyčinkových středů (dýhovek) spočívají v tom, že po celém příčném řezu středem jsou letokruhy uloženy pod úhlem 90°.

IX 30-9:26

IX 30-9:27

1.13.3 Nanášení lepicích směsí ve výrobě laťovek

Laťovkové středy a překližovací dýhy se dopravují k nanášení lepicí směsi.

Vlhkost dýh se má pohybovat v rozmezí 8 až 12 %, vlhkost středů v rozmezí 6 až 8 %. U tříkrát lepené konstrukce laťovek se lepidlo nanáší zpravidla na střed, u pětivrstvé konstrukce oboustranně na vnitřní dýhu. Na střed i na dýhu se lepicí směs nanáší obvykle ve válcových nanašečkách a množství lepicí směsi se pohybuje od 170 do 220 g m⁻² lepené plochy.

I 1-11:14

1.13.4 Lisování laťovek

Režim lisování laťovek je určen dobou lisování, teplotou lisování, tlakem, vlhkostí dřeva a jakostí lepidla. Při používání močovinoformaldehydových lepidel se laťovky lisují za těchto podmínek:

- lisovací teplota 105 až 110 °C,

- lisovací doba 8 až 12 min.

- lisovací tlak 0,8 až 1 MPa,

Po zalisování se laťovky mají prokládat do hrání za účelem vyrovnání vlhkosti. Ustálení k vyrovnání vnitřních prnutí musí trvat nejméně 8 hodin.

I 1-11:14

1.13.5 Dokončovací práce při výrobě laťovek

Dokončovací práce se provádí po ukončení klimatizace a zahrnují tyto operace:

- formátování laťovek na jmenovitý rozměr,
- opravy a oboustranné broušení,
- třídění a značení,
- skladování před expedicí.

Uvedené operace se vykonávají na stejném strojně technologickém zařízení jako při dokončování překližek.

I 1-11:17

1.14 Vlastnosti překližovaných materiálů

Pro kvalitu překližovaných materiálů jsou důležité provozní laboratoře, ve kterých se provádí kontrola kvality vstupních materiálů a hotových výrobků. V tabulce jsou uvedeny vybrané základní fyzikální a mechanické vlastnosti překližovaných materiálů.

10 9-10:47

Vybrané fyzikální a mechanické vlastnosti překližek

	Druh překližky			Hustota [kg m ⁻³]	Pevnost v ohybu [MPa]	Modul pružnosti v ohybu [MPa]
	tloušťka	počet vrstev	konstrukce překližky			
nevodivá	10	5	BK 1,5-SM 2,6-SM 2,6-SM 2,6-	a	67	12 430
			BK 1,5	b	53	9 400
	12	7	BK 1,5-TP 2,5-BK 1,5-TP 2,5-	a	68	14 540
			BK 1,5-TP 2,5-BK 1,5	b	51	10 800
vodivá	15	11	11 × 1,5 BK	a	86	5 440
				b	81	4 030
	25	19	19 × 1,5 BK	a	88	5 700
				b	81	5 000
	15	5	SM 3,0-SM 3,5-SM 2,6-SM 3,5-SM 3,0	a	73	22 500
				b	46	7 300
18	7	SM 3,0-SM 2,4-SM 3,0-SM 2,4-SM 3,0-SM 2,4-SM 3,0	a	79	23 600	
			b	45	7 700	

a - směr dřevních vláken povrchové dýhy podélný,
b - směr dřevních vláken povrchové dýhy příčný

a - směr dřevních vláken povrchové dýhy podélný,
b - směr dřevních vláken povrchové dýhy příčný

I 1-11:15

Seznam literatury:
Novotný M., Kulháněk J.: Truhlářské práce- technologie 1. ročník, PARTA, 1 vydání, Praha 2001
Liška J.: Truhlářské práce- technologie 2-3 ročník, PARTA, Praha 2003
Kaděra V.: Truhlářské práce-materiály, PARTA, 1 vydání, Praha 2003
Kráč P., Uhlíř A., Vlasák J.: Technologie I,II,III, Informatorium, 1 vydání, Praha 4 2003

10 4-18:31